

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषद्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ - ୨)

108 Upanishad (Vol – 2)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଷ୍ଠିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗଚୂଡ଼ାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ସାମାନ୍ୟ ଉପନିଷଦ

(Minor Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପୈଙ୍ଗଳ ଉପନିଷଦ

(Paingalopanisat / Paingala Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଡରଶୀସେନ ମେହେର

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ବଲାଙ୍ଗୀର, ଓଡ଼ିଶା,

mehrtaranisen1@gmail.com

ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷତ୍ / ପୈଙ୍ଗଲ ଉପନିଷଦ

।। ଅଥ ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷତ୍ ।।

ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷଦ୍ବେଦ୍ୟଂ ପରମାନନ୍ଦବିଗ୍ରହମ୍ ।

ପରିତଃ କଲୟେ ରାମଂ ପରମାକ୍ଷରବୈଭବମ୍ ।।

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ।।

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ପ୍ରଥମୋଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଅଥ ହ ପୈଙ୍ଗଲୋ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟମୁପସମେତ୍ୟ ଦ୍ଵାଦଶବର୍ଷଶୁଶ୍ରୂଷାପୂର୍ବକଂ

ପରମରହସ୍ୟକୈବଲ୍ୟମନୁବ୍ରୁହୀତି ପପ୍ରଚ୍ଛ ।

ସ ହୋବାତ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟଃ ସଦେବ ସୋମେଦମଗ୍ର ଆସୀତ୍ ।

ତନ୍ନିତ୍ୟମୁକ୍ରମବିକ୍ରିୟଂ ସତ୍ୟଜ୍ଞାନାନନ୍ଦଂ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଂ ସନାତନମେକମେବାଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ।

ତସ୍ମିନ୍ନରୁଶୁକ୍ତିକାସ୍ତାଶୁସ୍ଫଟିକାଦୌ ଜଲରୌପ୍ୟପୁରୁଷରେଖାଦିବଲ୍ଲୋହିତଶୁକ୍ଳକୃଷ୍ଣଗୁଣମୟୀ

ଗୁଣସାମ୍ୟାନିର୍ବାଚ୍ୟା ମୂଳପ୍ରକୃତିରାସୀତ୍ ।

ତତ୍-ପ୍ରତିବିମ୍ବିତଂ ଯତ୍ତସ୍ତାକ୍ଷିତୈତନ୍ୟମାସୀତ୍ ।

ସା ପୁନର୍ବିକୃତିଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ସତ୍ତ୍ଵୋଦ୍ରିକ୍ତାବ୍ୟକ୍ତାଖ୍ୟାବରଣଶକ୍ତିରାସୀତ୍ ।

ତତ୍-ପ୍ରତିବିମ୍ବିତଂ ଯତ୍ତଦୀଶ୍ଵରତୈତନ୍ୟମାସୀତ୍ ।

ସ ସ୍ଵାଧୀନମାୟଃ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସୃଷ୍ଟିସ୍ଥିତିଲୟାନାମାଦିକର୍ତ୍ତା ଜଗଦଙ୍କୁରରୂପୋ ଭବତି

ସ୍ଵସ୍ଥିତିଲୀନଂ ସକଳଂ ଜଗଦାବିର୍ଭାବୟତି ।

ପ୍ରାଣିକର୍ମବଶାଦେଷ ପଟୋ ଯଦ୍ଵତ୍-ପ୍ରସାରିତଃ ପ୍ରାଣିକର୍ମକ୍ଷୟାତ୍-ପୁନସ୍ତିରୋଭାବୟତି ।

ତସ୍ମିନ୍ନେବାଖିଲଂ ବିଶ୍ଵଂ ସଂକୋଚିତପଟବଦ୍ଵର୍ତ୍ତତେ ।

ଈଶାପିଷ୍ଠିତାବରଣଶକ୍ତିତୋ ରଜୋଦ୍ରିକ୍ତା ମହଦାଶ୍ୟା ବିଶେଷଶକ୍ତିରାସୀତ୍ ।
 ତତ୍-ପ୍ରତିବିମ୍ବିତଂ ଯୁଗ୍ଘିରଣ୍ୟଗର୍ଭଚୈତନ୍ୟମାସୀତ୍ ।
 ସ ମହତ୍ତ୍ୱାଭିମାନୀ ସ୍ୱଷ୍ଟାସ୍ୱଷ୍ଟବପୁର୍ଭବତି ।
 ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭାପିଷ୍ଠିତବିଶେଷଶକ୍ତିତସ୍ତମୋଦ୍ରିକ୍ତାହଂକାରାଭିଧା ସ୍ଥୂଳଶକ୍ତିରାସୀତ୍ ।
 ତତ୍-ପ୍ରତିବିମ୍ବିତଂ ଯୁଗ୍ଘିରାଟଚୈତନ୍ୟମାସୀତ୍ ।
 ସ ତଦଭିମାନୀ ସ୍ୱଷ୍ଟବପୁଃ ସର୍ବସ୍ଥୂଳପାଲକୋ ବିଷ୍ଣୁଃ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷୋ ଭବତି ।
 ତସ୍ମାଦାତ୍ମନ ଆକାଶଃ ସଂଭୂତଃ ।
 ଆକାଶାଦ୍ୱାୟଃ । ବାୟୋରଗ୍ନିଃ । ଅଗ୍ନୋରାପଃ । ଅଦ୍-ଭ୍ୟଃ ପୃଥିବୀ ।
 ତାନି ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ରାଣି ତ୍ରିଗୁଣାନି ଭବନ୍ତି ।
 ସ୍ତ୍ରୀକାମୋ ଜଗଦ୍ୟୋନିସ୍ତମୋଗୁଣମପିଷ୍ଠାୟ ସୁକ୍ଷ୍ମତନ୍ମାତ୍ରାଣି ଭୂତାନି ସ୍ଥୂଳୀକର୍ତ୍ତୃଂ ସୋଽକାମୟତ ।
 ସୃଷ୍ଟେଃ ପରିମିତାନି ଭୂତାନ୍ୟେକମେକଂ ଦ୍ୱିଧା ବିଧାୟ ପୁନଶ୍ଚତୁର୍ଥା କୃତ୍ୱା ସ୍ୱସ୍ୱେତରଦ୍ୱିତୀୟାଂଶୈଃ
 ପଞ୍ଚଧା ସଂଯୋଜ୍ୟ ପଞ୍ଚୀକୃତଭୂତୈରନନ୍ଦକୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡାନି ତତ୍ତଦଶ୍ୱୋଚିତତତ୍ତଦ୍ୱର୍ଗଭୁବନାନି
 ତତ୍ତଦ୍-ଭୁବନୋଚିତଗୋଲକସ୍ଥୂଳଶରୀରାଣ୍ୟସୃଜତ୍ ।
 ସ ପଞ୍ଚଭୂତାନାଂ ରଜୋଂଶାଂଶ୍ଚତୁର୍ଥା କୃତ୍ୱା ଭାଗତ୍ରୟାପଞ୍ଚବୃତ୍ତ୍ୟାତ୍ମକଂ ପ୍ରାଣମସୃଜତ୍ ।
 ସ ତେଷାଂ ତୁର୍ଯ୍ୟଭାଗେନ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟସୃଜତ୍ ।
 ସ ତେଷାଂ ସତ୍ତ୍ୱାଂଶଂ ଚତୁର୍ଥା କୃତ୍ୱା ଭାଗତ୍ରୟସମସ୍ତିତଃ
 ପଞ୍ଚକ୍ରିୟାବୃତ୍ତ୍ୟାତ୍ମକମନ୍ତଃକରଣମସୃଜତ୍ ।
 ସ ତେଷାଂ ସତ୍ତ୍ୱତୁରୀୟାଭାଗେନ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟସୃଜତ୍ ।
 ସତ୍ତ୍ୱସମସ୍ତିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପାଲକାନସୃଜତ୍ ।
 ତାନି ସୃଷ୍ଟାନ୍ୟଶ୍ଚେ ପ୍ରାଚିକ୍ଷିପତ୍ ।
 ତଦାଜ୍ଞୟା ସମଷ୍ଟ୍ୟଶ୍ଚ ବ୍ୟାପ୍ୟ ତାନ୍ୟତିଷନ୍ ।
 ତଦାଜ୍ଞୟାହଂକାରସମନ୍ୱିତୋ ବିରାଟ୍ ସ୍ଥୂଳାନ୍ୟରକ୍ଷତ୍ ।
 ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭସ୍ତଦାଜ୍ଞୟା ସୁକ୍ଷ୍ମାଣ୍ୟପାଲୟତ୍ ।
 ଅଶ୍ୱସ୍ଥାନି ତାନି ତେନ ବିନା ସ୍ୱୟତ୍ତୁଂ ଚେଷ୍ଟିତୁଂ ବା ନ ଶେକୁଃ ।

ତାନି ଚେତନୀକର୍ତ୍ତୁଂ ସୋଂକାମୟତ ବ୍ରହ୍ମାଣୁବ୍ରହ୍ମରନ୍ତ୍ରାଣି
 ସମସ୍ତବ୍ୟଷ୍ଟିମସ୍ତକାନ୍ନିଦାର୍ଯ୍ୟ ତଦେବାନୁପ୍ରାବିଶତ୍ ।
 ତଦା ଜତାନ୍ୟପି ତାନି ଚେତନବସ୍ତୁକର୍ମାଣି ଚକ୍ରିରେ ।
 ସର୍ବଜ୍ଞେଶୋ ମାୟାଲେଶସମନ୍ୱିତୋ ବ୍ୟଷ୍ଟିଦେହଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ତୟା ମୋହିତୋ ଜୀବତ୍ତୁମଗମତ୍ ।
 ଶରୀରତ୍ରୟତାଦାତ୍ମ୍ୟାହର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଭୋକ୍ତୃତ୍ୱତାମଗମତ୍ ।
 ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିମୁକ୍ତାମରଣଧର୍ମୟୁକ୍ତୋ ଘଟୀୟନ୍ନବଦୁଦ୍ୱିଗ୍ନୋ ଜାତୋ ମୃତ ଇବ
 କୁଲାଲଚକ୍ରନ୍ୟାୟେନ ପରିଭ୍ରମତୀତି ॥

॥ ଇତି ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଥ ପୈଙ୍ଗଲୋ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟମୁବାଚ ସର୍ବଲୋକାନାଂ
 ସୃଷ୍ଟିସ୍ଥିତ୍ୟନ୍ତକୃତ୍ୱିଭୂରୀଶଃ କଥଂ ଜୀବତ୍ତୁମଗମୟିତି ।
 ସ ହୋବାଚ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ସ୍ଥୂଲସୂକ୍ଷ୍ମକାରଣଦେହୋଦ୍-ଭବପୂର୍ବକଂ ଜୀବେଶ୍ୱରସ୍ୱରୂପଂ
 ବିବିଚ୍ୟ କଥୟାମୀତି ସାବଧାନେନୈକାଗ୍ରତୟା ଶୂନ୍ୟତାମ୍ ।
 ଈଶଃ ପଞ୍ଚୀକୃତମହାଭୂତଲେଶାନାଦାୟ ବ୍ୟଷ୍ଟିସମସ୍ତ୍ୟାତ୍ମକସ୍ଥୂଲଶରୀରାଣି ଯଥାକ୍ରମମକରୋତ୍ ।
 କପାଲଚର୍ମାନ୍ତ୍ରାସ୍ଥିମାଂସନଶାନି ପୃଥିବ୍ୟଂଶାଃ ।
 ରକ୍ତମୂତ୍ରଲୀଲାସ୍ନେହାଦିକମବଂଶାଃ ।
 କ୍ଷୁଦ୍ଧଷ୍ଟୋଷ୍ଠମୋହମୈଥୁନାଦ୍ୟା ଅଗ୍ନ୍ୟଂଶାଃ ।
 ପ୍ରତାରଣୋଢାରଣାଶ୍ୱାସାଦିକା ବାୟୁଂଶାଃ ।
 କାମକ୍ରୋଧାଦୟୋ ବ୍ୟୋମାଂଶାଃ ।
 ଏତସ୍ମିନ୍ନାତଂ କର୍ମଣି ସଂଚିତଂ ତ୍ୱଗାଦିଯୁକ୍ତଂ ବାଲ୍ୟାଦ୍ୟବସ୍ଥାଭିମାନାୟୁଦଂ ବହୁଦୋଷାଶ୍ରୟଂ
 ସ୍ଥୂଲଶରୀରଂ ଭବତି ॥

ଅଥାପଞ୍ଚୀକୃତମହାଭୂତରଜୋଂଶଭାଗତ୍ରୟସମଷ୍ଟିତଃ ପ୍ରାଣମସୃଜତ୍ ।
 ପ୍ରାଣାପାନବ୍ୟାନୋଦାନସମାନାଃ ପ୍ରାଣବୃତ୍ତୟଃ ।
 ନାଗକୂର୍ମକୃକରଦେବଦଉଧନଂଜୟା ଉପପ୍ରାଣାଃ ।
 ହୃଦାସନନାଭିକଣ୍ଠସର୍ବାଙ୍ଗାନି ସ୍ଥାନାନି ।
 ଆକାଶାଦିରଜୋରୁଣତୁରୀୟଭାଗେନ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟମସୃଜତ୍ ।
 ବାକ୍ପାଣିପାଦପାୟୁପାସ୍ଥାସ୍ତ୍ରଦୃଷୟଃ ।
 ବଚନାଦାନଗମନବିସର୍ଗାନନ୍ୟାସ୍ତଦ୍ୱିଷୟଃ ॥

ଏବଂ ଭୂତସତ୍ତ୍ୱାଂଶଭାଗତ୍ରୟସମଷ୍ଟିତୋଽନ୍ତଃକରଣମସୃଜତ୍ ।
 ଅନ୍ତଃକରଣମନୋବୁଦ୍ଧିଚିତ୍ତାହଂକାରାସ୍ତଦୃଷୟଃ ।
 ସଂକଳ୍ପନିଷ୍ଠୟସ୍ଥରଣାଭିମାନାନୁସଂଧାନାସ୍ତଦ୍ୱିଷୟଃ ।
 ଗଲବଦନନାଭିହୃଦୟଭୂମଧ୍ୟଂ ସ୍ଥାନମ୍ ।
 ଭୂତସତ୍ତ୍ୱତୁରୀୟଭାଗେନ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟମସୃଜତ୍ ।
 ଶ୍ରୋତ୍ରତ୍ୱକ୍ତକ୍ଷୁର୍ଜହ୍ୱାନ୍ନାଶାସ୍ତଦୃଷୟଃ ।
 ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶରୂପରସଗନ୍ଧାସ୍ତଦ୍ୱିଷୟଃ ।
 ଦିଗ୍ଭୀତାର୍କପ୍ରଚେତୋଽଶ୍ୱିବହ୍ନୀନ୍ଦ୍ରେପେନ୍ଦ୍ରମୃତ୍ୟୁକାଃ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରୋ ବିଷ୍ଣୁଶ୍ଚତୁର୍ବକ୍ତ୍ରଃ ଶଂଭୁଶ୍ଚ କାରଣାଧିପାଃ ॥

ଅଥାନୁମୟପ୍ରାଣମୟମନୋମୟବିଜ୍ଞାନମୟାନନ୍ଦମୟଃ ପଞ୍ଚ କୋଶାଃ ।
 ଅନ୍ନରସେନୈବ ଭୃତ୍ତ୍ୱାନ୍ନରସେନାଭିବୃଦ୍ଧିଂ ପ୍ରାପ୍ୟାନୁରସମୟପୃଥିବ୍ୟାଂ
 ଯଦ୍ୱିଲୀୟତେ ସୋଽନୁମୟକୋଶଃ ।
 ତଦେବ ସ୍ଥୂଳଶରୀରମ୍ ।
 କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ ସହ ପ୍ରାଣାଦିପଞ୍ଚକଂ ପ୍ରାଣମୟକୋଶଃ ।
 ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ ସହ ମନୋ ମନୋମୟକୋଶଃ ।
 ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ ସହ ବୁଦ୍ଧିର୍ବିଜ୍ଞାନମୟକୋଶଃ ।

ଏତହ୍ନୋଶତ୍ରୟଂ ଲିଙ୍ଗଶରୀରମ୍ ।
ସ୍ୱରୂପାଜ୍ଞାନମାନନ୍ଦମୟକୋଶଃ । ତହ୍ନାରଣଶରୀରମ୍ ।
ଅଥ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟପଞ୍ଚକଂ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟପଞ୍ଚକଂ ପ୍ରାଣାଦିପଞ୍ଚକଂ
ବିୟଦାଦିପଞ୍ଚକମନ୍ତଃକରଣଚତୁଷ୍ଟୟଂ କାମକର୍ମତମାଂସ୍ୟଷ୍ଟପୁରମ୍ ॥

ଇଶାଙ୍କିୟା ବିରାଜୋ ବ୍ୟଷ୍ଟିଦେହଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିମଧିଷ୍ଠାୟ ବିଶ୍ୱତ୍ୱମଗମତ୍ ।
ବିଜ୍ଞାନାତ୍ମା ଚିଦାଭାସୋ ବିଶ୍ୱୋ ବ୍ୟାବହାରିକୋ ଜାଗ୍ରତ୍ସ୍ୱଲ୍ପଦେହାଭିମାନୀ
କର୍ମଭୂରିତି ଚ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ନାମ ଭବତି ।
ଇଶାଙ୍କିୟା ସୁତ୍ରାତ୍ମା ବ୍ୟଷ୍ଟିସୁକ୍ଷ୍ମଶରୀରଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ମନ ଅଧିଷ୍ଠାୟ ତୈଜସତ୍ୱମଗମତ୍ ।
ତୈଜସଃ ପ୍ରାତିଭାସିକଃ ସ୍ୱପ୍ନକଳ୍ପିତ ଇତି ତୈଜସସ୍ୟ ନାମ ଭବତି ।
ଇଶାଙ୍କିୟା ମାୟୋପାଧିରବ୍ୟକ୍ତସମନ୍ୱିତୋ ବ୍ୟଷ୍ଟିକାରଣଶରୀରଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ପ୍ରାଞ୍ଜିତ୍ୱମଗମତ୍ ।
ପ୍ରାଞ୍ଜୋବିଚ୍ଛିନ୍ନଃ ପାରମାର୍ଥିକଃ ସୁଷୁପ୍ତ୍ୟଭିମାନୀତି ପ୍ରାଞ୍ଜସ୍ୟ ନାମ ଭବତି ।
ଅବ୍ୟକ୍ତଲେଶାଜ୍ଞାନାଛାଦିତପାରମାର୍ଥିକଜୀବସ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱମସ୍ୟାଦିବାକ୍ୟାନି
ବ୍ରହ୍ମଣୈକତାଂ ଜଗୁର୍ନେତରୟୋର୍ବ୍ୟାବହାରିକପ୍ରାତିଭାସିକୟୋଃ ।
ଅନ୍ତଃକରଣପ୍ରତିବିମ୍ବିତଚୈତନ୍ୟଂ ଯତ୍ତଦେବାବସ୍ଥାତ୍ରୟଭାଗ୍ଭବତି ।
ସ ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତ୍ୟବସ୍ଥାଃ ପ୍ରାପ୍ୟ ଘଟୀୟନ୍ନବଦୁଦ୍ୱିଗ୍ନୋ ଜାତୋ ମୃତ ଇବ ସ୍ଥିତୋ ଭବତି ।
ଅଥ ଜାଗ୍ରସ୍ୱପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିମୂର୍ତ୍ତୀମରଣାଦ୍ୟବସ୍ଥାଃ ପଞ୍ଚ ଭବନ୍ତି ॥

ତତ୍ତ୍ୱଦେବତାଗ୍ରହାନ୍ନିତୈଃ ଶ୍ରୋତ୍ରାଦିଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ
ଶବ୍ଦାଦ୍ୟର୍ଥବିଷୟଗ୍ରହଣଜ୍ଞାନଂ ଜାଗ୍ରଦବସ୍ଥା ଭବତି ।
ତତ୍ର ଭୂମଧ୍ୟଂ ଗତୋ ଜୀବ ଆପାଦମସ୍ତକଂ ବ୍ୟାପ୍ୟ କୃଷିଶ୍ରବଣାଦ୍ୟଖିଲକ୍ରିୟାକର୍ତା ଭବତି ।
ତତ୍ତ୍ୱତ୍ତ୍ୱଲଭୁକ୍ ଚ ଭବତି ।
ଲୋକାନ୍ତରଗତଃ କର୍ମାର୍ଜିତଫଳଂ ସ ଏବ ଭୁଞ୍ଜତେ ।
ସ ସାର୍ବଭୌମବଦ୍ୟବହାରାଛ୍ରାନ୍ତୋଽନ୍ତର୍ଭବନଂ ପ୍ରବେଷ୍ଟୁଂ ମାର୍ଗମାଶ୍ରିତ୍ୟ ତିଷ୍ଠତି ।
କରଣୋପରମେ ଜାଗ୍ରସ୍ତଂ ସ୍ୱାରୋଢ୍ଧ୍ରପ୍ରବୋଧବଦ୍ଭାସ୍ୟାଗ୍ରାହକରୂପସ୍ତୁରଣଂ ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥା ଭବତି ।

ତତ୍ର ବିଶ୍ଵ ଏବ ଜାଗ୍ରଦ୍ୟବହାରଲୋପାନ୍ନାତୀମଧ୍ୟଂ ଚରଂସ୍ତୈଜସତ୍ତ୍ଵମବାପ୍ୟ
ବାସନାରୂପକଂ ଜଗଦ୍ଦୈତିତ୍ର୍ୟଂ ସ୍ଵଭାସା ଭାସୟନ୍ୟଥେଘ୍ନିତଂ ସ୍ଵୟଂ ଭୁଞ୍ଜତେ ।।

ଚିତ୍ତେକକରଣା ସୁଷୁପ୍ତ୍ୟବସ୍ଥା ଭବତି ।

ଭ୍ରମବିଶ୍ରାନ୍ତଶକୁନିଃ ପକ୍ଷୌ ସଂହୃତ୍ୟ ନୀତାଭିମୁଖଂ ଯଥା ଗଚ୍ଛତି ତଥା ଜୀବୋଽପି
ଜାଗ୍ରସ୍ଵପ୍ନପ୍ରପଞ୍ଚେ ବ୍ୟବହୃତ୍ୟ ଶ୍ରୀତ୍ଵୋଽଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ସ୍ଵାନନ୍ଦଂ ଭୁଞ୍ଜତେ ।।

ଅକସ୍ମାନ୍ନୁଦ୍ଘରଦଣ୍ଡାଦୈ୍ୟସ୍ତାତିତବଦ୍-ଭୟାଜ୍ଞାନାଭ୍ୟାମିନ୍ଦ୍ରିୟସଙ୍ଘାତୈଃ

କମ୍ପନିବ ମୃତତୁଲ୍ୟା ମୂର୍ଚ୍ଛା ଭବତି ।

ଜାଗ୍ରସ୍ଵପ୍ନସୁଷୁପ୍ତିମୂର୍ଚ୍ଛାବସ୍ଥାନାମନ୍ୟାଃସ୍ତ୍ରହ୍ମାଦିସ୍ତମ୍ଭପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ

ସର୍ବଜୀବଭୟପ୍ରଦା ସ୍ଥୂଳଦେହବିସର୍ଜନୀ ମରଣାବସ୍ଥା ଭବତି ।

କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ତତ୍ତ୍ଵଦ୍ଵିଷୟାନ୍ପ୍ରାଣାନ୍ସଂହୃତ୍ୟ କାମକର୍ମାନୁବିତ

ଅବିଦ୍ୟାଭୂତବେଷ୍ଟିତୋ ଜୀବୋ ଦେହାନ୍ତରଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଲୋକାନ୍ତରଂ ଗଚ୍ଛତି ।

ପ୍ରାକ୍ମର୍ମଫଳପାକେନାବର୍ତ୍ତାନ୍ତରକୀଟବଦ୍ଵିଶ୍ରାନ୍ତିଂ ନୈବ ଗଚ୍ଛତି ।

ସକ୍ଷର୍ମପରିପାକତୋ ବହୁନାଂ ଜନ୍ମନାମନ୍ତେ ନୃଣାଂ ମୋକ୍ଷେଚ୍ଛା ଜାୟତେ ।

ତଦା ସଦ୍ଭୂରୁମାଶ୍ରିତ୍ୟ ଚିରକାଲସେବୟା ବନ୍ଧଂ ମୋକ୍ଷଂ କଷ୍ଟିତ୍-ପ୍ରୟାତି ।

ଅବିଚାରକୃତୋ ବନ୍ଧୋ ବିଚାରାନ୍ତୋକ୍ଷୋ ଭବତି ।

ତସ୍ମାସ୍ତଦା ବିଚାରୟେତ୍ ।

ଅଧ୍ୟାରୋପାପବାଦତଃ ସ୍ଵରୂପଂ ନିଷ୍ଠୟାକର୍ତ୍ତୁଂ ଶକ୍ୟତେ ।

ତସ୍ମାସ୍ତଦା ବିଚାରୟେଦ୍ଭଗଦ୍ଭୀବପରମାତ୍ମନୋ ଜୀବଭାବଜଗଦ୍-ଭାବବାଧେ

ପ୍ରତ୍ୟଗଭିନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମୈବାବଶିଷ୍ୟତ ଇତି ।।

।। ଇତି ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

॥ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ପୈଙ୍ଗଲଃ ପ୍ରପଚ୍ଛ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟଂ ମହାବାକ୍ୟବିବରଣମନୁବ୍ରୁହୀତି ।
 ସ ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟସ୍ତତ୍ତ୍ୱମସି ତ୍ୱଂ ତଦସି ତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ୟହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମୀତ୍ୟନୁସଂଧାନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ।
 ତତ୍ର ପାରୋକ୍ଷ୍ୟଶବଲଃ ସର୍ବଜ୍ଞତ୍ୱାଦିଲକ୍ଷଣୋ ମାୟୋପାଧିଃ ସଜ୍ଜିଦାନନ୍ଦଲକ୍ଷଣୋ
 ଜଗଦ୍ୟୋନିସ୍ତପ୍ତଦବାଚ୍ୟୋ ଭବତି ।
 ସ ଏବାହୁଃକରଣସଂଭିନ୍ନବୋଧୋଽସ୍ତତ୍-ପ୍ରତ୍ୟୟାବଲମ୍ବନସ୍ତ୍ୱଂପଦବାଚ୍ୟୋ ଭବତି ।
 ପରଜୀବୋପାଧିମାୟାବିଦ୍ୟେ ବିହାୟ ତତ୍ତ୍ୱଂପଦଲକ୍ଷ୍ୟଂ ପ୍ରତ୍ୟଗଭିନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମ ।
 ତତ୍ତ୍ୱମସୀତ୍ୟହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମୀତି ବାକ୍ୟାର୍ଥବିଚାରଃ ଶ୍ରବଣଂ ଭବତି ।
 ଏକାନ୍ତେନ ଶ୍ରବଣାର୍ଥାନୁସଂଧାନଂ ମନନଂ ଭବତି ।
 ଶ୍ରବଣମନନନିର୍ବିଚିକ୍ଷେଃର୍ଥେ ବସ୍ତୁନ୍ୟେକତାନବତ୍ତୟା ଚେତଃସ୍ଥାପନଂ ନିଦିଧ୍ୟାସନଂ ଭବତି ।
 ଧ୍ୟାତୃଧ୍ୟାନେ ବିହାୟ ନିବାତସ୍ଥିତଦୀପବଜ୍ଞ୍ୟୟୈକଗୋଚରଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିର୍ଭବତି ।
 ତଦାନୀମାତୁଗୋଚରା ବୃତ୍ତୟଃ ସମୁଦ୍ଭିତା ଅଜ୍ଞାତା ଭବନ୍ତି ।
 ତାଃ ସ୍ମରଣାଦନୁମୀୟନ୍ତେ ।
 ଇହାନାଦିସଂସାରେ ସଞ୍ଚିତାଃ କର୍ମକୋଟୟୋଽନେନୈବ ବିଲୟଂ ଯାନ୍ତି ।
 ତତୋଽଭ୍ୟାସପାଟବାସ୍ତୁସ୍ତ୍ରଗଃ ସଦାଂମୃତଧାରା ବର୍ଷନ୍ତି ।
 ତତୋ ଯୋଗବିତ୍ତମାଃ ସମାଧିଂ ଧର୍ମମେଘଂ ପ୍ରାବୁଃ ।
 ବାସନାଜାଲେ ନିଃଶେଷମମୁନା ପ୍ରବିଲାପିତେ କର୍ମସଂଚୟେ ପୁଣ୍ୟପାପେ ସମୁଲୋନ୍ମୁଳିତେ
 ପ୍ରାକ୍ପରୋକ୍ଷମପି କରତଲାମଲକବଦ୍ଧାକ୍ୟମପ୍ରତିବଜାପରୋକ୍ଷସାକ୍ଷାହାରଂ ପ୍ରସୂୟନ୍ତେ ।
 ତଦା ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ॥

ଇଶଃ ପଞ୍ଚୀକୃତଭୂତାନାମପଞ୍ଚୀକରଣଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ସୋଽକାମୟତ ।
 ବ୍ରହ୍ମାଶ୍ରୁତଋତଲୋକାନ୍-କାର୍ଯ୍ୟରୂପାଂଶୁ କାରଣତ୍ୱଂ ପ୍ରାପୟିତ୍ୱା ତତଃ ସୁକ୍ଷ୍ମାଙ୍ଗଂ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି
 ପ୍ରାଣାଂଶୁ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟହଃକରଣତତ୍ତ୍ୱଷ୍ଟୟଂ ଚୈକୀକୃତ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୌତିକାନି କାରଣେ ଭୂତପଞ୍ଚକେ
 ସଂଯୋଜ୍ୟ ଭୂମିଂ ଜଳେ ଜଲଂ ବହ୍ନୌ ବହିଂ ବାୟୌ ବାୟୁମାକାଶେ ଚାକାଶମହଂକାରେ
 ତାହଂକାରଂ ମହତି ମହଦବ୍ୟକ୍ତେଽବ୍ୟକ୍ତଂ ପୁରୁଷେ କ୍ରମେଣ ବିଲୀୟନ୍ତେ ।

ବିରାଡ଼ିରଣ୍ୟଗର୍ଭେଶ୍ୱରା ଉପାଧିବିଲୟାପୁରମାତୁନି ଲୀୟନ୍ତେ ।
ପଞ୍ଚୀକୃତମହାଭୂତସଂଭବକର୍ମସଂଚିତସ୍ଥୂଲଦେହଃ କର୍ମକ୍ଷୟାସୁକ୍ତର୍ମପରିପାକତୋଽପଞ୍ଚୀକରଣଂ
ପ୍ରାପ୍ୟ ସୁକ୍ଷ୍ମଶୈକୀଭୂତା କାରଣରୂପତ୍ୱମାସାଦ୍ୟ ତହ୍ନାରଣଂ କୃତସ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟଗାତୁନି ବିଲୀୟନ୍ତେ ।
ବିଶ୍ୱତୈଜସପ୍ରାଜ୍ଞାଃ ସ୍ୱସ୍ତୋପାଧିଲୟାତ୍-ପ୍ରତ୍ୟଗାତୁନି ଲୀୟନ୍ତେ ।
ଅଶ୍ରୁଂ ଜ୍ଞାନାଗ୍ନିନା ଦରୁଂ କାରଣୈଃ ସହ ପରମାତୁନି ଲୀନଂ ଭବତି ।
ତତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସମାହିତୋ ଭୂତା ତତ୍ତ୍ୱଂପଦୈକ୍ୟମେବ ସଦା କୁର୍ମାତ୍ ।
ତତୋ ମେଘାପାୟୋଽଶୁମାନିବାତ୍ତାଃଽବିର୍ଭବତି ।
ଧ୍ୟାତ୍ୱା ମଧ୍ୟସ୍ଥମାତୁନଂ କଲଶାନ୍ତରଦୀପବତ୍ ।
ଅଞ୍ଜୁଷ୍ମାତ୍ରମାତୁନମଧୁମଜ୍ୟୋତିରୂପକମ୍ ॥ ୧ ॥

ପ୍ରକାଶୟନ୍ତମନ୍ତ୍ରଃସ୍ତଂ ଧ୍ୟାୟେନ୍ନୃତସ୍ଥମବ୍ୟୟମ୍ ।
ଧ୍ୟାୟନ୍ନାସ୍ତେ ମୁନିଶ୍ଚୈବ ଚାସୁପ୍ତେରାମୃତେଷୁ ଯଃ ॥ ୨ ॥

ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତଃ ସ ବିଜ୍ଞେୟଃ ସ ଧନ୍ୟଃ କୃତକୃତ୍ୟବାନ୍ ।
ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତପଦଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱଦେହେ କାଲସାକ୍ତତେ ।
ବିଶତ୍ୟଦେହମୁକ୍ତତ୍ୱଂ ପବନୋଽୟମତାମିବ ॥ ୩ ॥

ଅଶବମସ୍ତର୍ଶମରୂପମବ୍ୟୟଂ ତଥାଽରସଂ ନିତ୍ୟମଗନ୍ଧବଚ୍ଚ ଯତ୍ ।
ଅନାଦ୍ୟନନ୍ତଂ ମହତଃ ପରଂ ଧ୍ରୁବଂ ତଦେବ ଶିଷ୍ୟତ୍ୟମଲଂ ନିରାମୟମ୍ ॥ ୪ ॥ ଇତି ॥

॥ ଇତି ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷସ୍ତୁତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ପୈଙ୍ଗଲଃ ପ୍ରପଞ୍ଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନିନଃ କିଂ କର୍ମ କା ଚ ସ୍ଥିତିରିତି ।

ସ ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟଃ ।

ଅମାନିତ୍ବାଦିସଂପନ୍ନୋ ମୁମୁକ୍ଷୁରେକବିଂଶତିକୁଲଂ ତାରୟତି ।

ବ୍ରହ୍ମବିନ୍ଧାଦ୍ରେଣ କୁଲମେକୋଽରଣତଂ ତାରୟତି ।

ଆତ୍ମାନଂ ରଥିନଂ ବିଦ୍ଧି ଶରୀରଂ ରଥମେବ ଚ ।

ବୁଦ୍ଧିଂ ତୁ ସାରଥୀଂ ବିଦ୍ଧି ମନଃ ପ୍ରଗ୍ରହମେବ ଚ ॥ ୧ ॥

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ହୟାନାଦୁର୍ବିଷୟଂ ସ୍ତେଷୁ ଗୋଚରାନ୍ ।

ଜଙ୍ଗମାନି ବିମାନାନି ହୃଦୟାନି ମନୀଷିଣଃ ॥ ୨ ॥

ଆତ୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟମନୋଯୁକ୍ତଂ ଭୋକ୍ତେତ୍ୟାଦୁର୍ମହର୍ଷୟଃ ।

ତତୋ ନାରାୟଣଃ ସାକ୍ଷାଦ୍ବଦୟେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ॥ ୩ ॥

ପ୍ରାରବ୍ଧକର୍ମପର୍ଯ୍ୟନ୍ତମହିନିର୍ମୋକ୍ତବଦ୍ବ୍ୟବହରତି ।

ଚନ୍ଦ୍ରବଜରତେ ଦେହୀ ସ ମୁକ୍ତଶ୍ଚାନିକେତନଃ ॥ ୪ ॥

ତୀର୍ଥେ ଶୃପଚଗୃହେ ବା ତନୁଂ ବିହାୟ ଯାତି କୈବଲ୍ୟମ୍ ।

ପ୍ରାଣାନବକୀର୍ଯ୍ୟ ଯାତି କୈବଲ୍ୟମ୍ ॥

ତଂ ପଶ୍ଚାଦ୍ଭିର୍-ବଲିଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦଥବା ଖନନଂ ଚରେତ୍ ।

ପୁଂସଃ ପ୍ରବ୍ରଜନ୍ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ନେତରାୟ କଦାଚନ ॥ ୫ ॥

ନାଶୌଚଂ ନାଗ୍ନିକାର୍ଯ୍ୟଂ ଚ ନ ପିଣ୍ଡଂ ନୋଦକକ୍ରିୟା ।

ନ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଭାର୍ଗବାଦୀନି ବ୍ରହ୍ମଭୂତାୟ ଭିକ୍ଷବେ ॥ ୬ ॥

ଦକ୍ଷସ୍ୟ ଦହନଂ ନାସ୍ତି ପକ୍ୱସ୍ୟ ପଚନଂ ଯଥା ।

ଜ୍ଞାନାଗ୍ନିଦକ୍ଷଦେହସ୍ୟ ନ ଚ ଶ୍ରାଦ୍ଧଂ ନ ଚ କ୍ରିୟା ॥ ୭ ॥

ୟାବକୋପାଧିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ତାବନ୍ନୁଶ୍ଵସୟେଦ୍ଭୁରୁନ୍ ।
ଗୁରୁବଦ୍ଭୁରୁଭାୟାୟାଂ ତତ୍-ପୁତ୍ରେଷୁ ଚ ବର୍ତ୍ତନନ୍ ॥ ୮ ॥

ଶୁଦ୍ଧମାନସଃ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତପଃ ସହିଷ୍ଠଃ ସୋଽହମସ୍ମି ସହିଷ୍ଠଃ ସୋଽହମସ୍ମାତି ପ୍ରାପ୍ତେ
ଜ୍ଞାନେନ ବିଜ୍ଞାନେ ଜ୍ଞେୟେ ପରମାତ୍ମନି ହୃଦି ସଂସ୍ଥିତେ ଦେହେ ଲବ୍ଧଶାନ୍ତିପଦଂ
ଗତେ ତଦା ପ୍ରଭାମନୋବୁଦ୍ଧିଶୂନ୍ୟଂ ଭବତି ।
ଅମୃତେନ ତୃପ୍ତସ୍ୟ ପୟସା କିଂ ପ୍ରୟୋଜନନ୍ ।
ଏବଂ ସ୍ଵାତ୍ମାନଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵା ବେଦୈଃ ପ୍ରୟୋଜନଂ କିଂ ଭବତି ।
ଜ୍ଞାନାମୃତତୃପ୍ତୟୋଗିନୋ ନ କିଂଚିହ୍ନର୍ତ୍ତବ୍ୟମସ୍ତି ତଦସ୍ତି ତେନ୍ନ ସ ତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍-ଭବତି ।
ଦୂରସ୍ଥୋଽପି ନ ଦୂରସ୍ଥଃ ପିଣ୍ଡବର୍ଜିତଃ ପିଣ୍ଡସ୍ଥୋଽପି ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମା ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଭବତି ।
ହୃଦୟଂ ନିର୍ମଳଂ କୃତ୍ଵା ଚିତ୍ତୟିତ୍ଵାପ୍ୟନାମୟନ୍ ।
ଅହମେବ ପରଂ ସର୍ବମିତି ପଶ୍ୟେଦ୍ଭୁରଂ ସୁଖନ୍ ॥ ୯ ॥

ୟଥା ଜଳେ ଜଳଂ କ୍ଷିପ୍ତଂ କ୍ଷୀରେ କ୍ଷୀରଂ ଘୃତେ ଘୃତନ୍ ।
ଅବିଶେଷୋ ଭବେଦ୍ଭଦ୍ଭୀବାତ୍ମପରମାତ୍ମନୋଃ ॥ ୧୦ ॥

ଦେହେ ଜ୍ଞାନେନ ଦୀପିତେ ବୁଦ୍ଧିରଖଣ୍ଡାକାରରୂପା ଯଦା ଭବତି
ତଦା ବିଦ୍ଵାନ୍-ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନାଗ୍ନିନା କର୍ମବନ୍ଧଂ ନିର୍ଦ୍ଦହେତ୍ ।
ତତଃ ପବିତ୍ରଂ ପରମେଶ୍ଵରାଖ୍ୟମଦ୍ୱୈତରୂପଂ ବିମଲାମ୍ବରାଭନ୍ ।
ୟଥୋଦକେ ତୋୟମନୁପ୍ରବିଷ୍ଠଂ ତଥାତ୍ମରୂପୋ ନିରୂପାଧିସଂସ୍ଥିତଃ ॥ ୧୧ ॥

ଆକାଶବସୁଷ୍ଣଶରୀର ଆତ୍ମା ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ବାୟୁବଦନ୍ତରାତ୍ମା ।
ସ ବାହ୍ୟମଭ୍ୟନ୍ତରନିଶ୍ଚଳାତ୍ମା ଜ୍ଞାନୋଲ୍ଲୟା ପଶ୍ୟତି ଚାନ୍ତରାତ୍ମା ॥ ୧୨ ॥

ୟତ୍ର ଯତ୍ର ମୃତୋ ଜ୍ଞାନୀ ଯେନ ବା କେନ ମୃତ୍ୟୁନା ।
ୟଥା ସର୍ବଗତଂ ବ୍ୟୋମ ତତ୍ର ତତ୍ର ଲୟଂ ଗତଃ ॥ ୧୩ ॥

ଘଟାକାଶମିବାତ୍ମାନଂ ବିଲୟଂ ବେଢ଼ି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ।
ସ ଗଚ୍ଛତି ନିରାଲମ୍ବଂ ଜ୍ଞାନାଲୋକଂ ସମନ୍ତତଃ ॥ ୧୪ ॥

ତପେଦୃଷ୍ଟସହସ୍ରାଣି ଏକପାଦସ୍ଥିତୋ ନରଃ ।
ଏତସ୍ୟ ଧ୍ୟାନୟୋଗସ୍ୟ କଲ୍ୟାଣଂ ନାହୁତି ଷୋଡଶୀମ୍ ॥ ୧୫ ॥

ଇଦଂ ଜ୍ଞାନମିଦଂ ଜ୍ଞେୟଂ ତସ୍ମିନ୍ ଜ୍ଞାତୁମିଚ୍ଛତି ।
ଅପି ବର୍ଷସହସ୍ରାୟଃ ଶାସ୍ତ୍ରାନ୍ତଂ ନାପିଗଚ୍ଛତି ॥ ୧୬ ॥

ବିଜ୍ଞେୟୋଽକ୍ଷରତନ୍ମାତ୍ରୋ ଜୀବିତଂ ବାପି ଚଞ୍ଚିଲମ୍ ।
ବିଦ୍ବାୟ ଶାସ୍ତ୍ରଜାଲାନି ଯୁସ୍ମତ୍ୟଂ ତଦୁପାସତାମ୍ ॥ ୧୭ ॥

ଅନନ୍ତକର୍ମଶୈତଂ ଚ ଜପୋ ଯୁଜ୍ଞସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାଭିଗମନଂ ଯାବତ୍ତତ୍ତ୍ୱଂ ନ ବିନ୍ଧତି ॥ ୧୮ ॥

ଅହଂବ୍ରହ୍ମେତି ନିୟତଂ ମୋକ୍ଷହେତୁର୍ମହାତ୍ମନାମ୍ ।
ଦ୍ୱେ ପଦେ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷାୟ ନ ମମେତି ମମେତି ଚ ॥ ୧୯ ॥

ମମେତି ବଧ୍ୟତେ ଜନ୍ତୁର୍ନିର୍ମମେତି ବିମୁଚ୍ୟତେ ।
ମନସୋ ହ୍ୟନ୍ତନୀଭାବେ ଦ୍ୱୈତଂ ନୈବୋପଲଭ୍ୟତେ ॥ ୨୦ ॥

ୟଦା ଯାତୁ୍ୟନ୍ତନୀଭାବସ୍ତଦା ତପୁରମଂ ପଦମ୍ ।
ୟତ୍ର ଯତ୍ର ମନୋ ଯାତି ତତ୍ର ତତ୍ର ପରଂ ପଦମ୍ ॥ ୨୧ ॥

ତତ୍ର ତତ୍ର ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ସର୍ବତ୍ର ସମବସ୍ଥିତମ୍ ।
ହନ୍ୟାନ୍ନୁଷ୍ଠିତିରାକାଶଂ ସୁଧାର୍ତ୍ତଃ ଖଣ୍ଡୟେତ୍ତୁଷମ୍ ॥ ୨୨ ॥

ନାହଂବ୍ରହ୍ମେତି ଜାନାତି ତସ୍ୟ ମୁକ୍ତିର୍ନ ଜାୟତେ ।
ୟ ଏତଦୁପନିଷଦଂ ନିତ୍ୟମଧୀତେ ସୋଃଶ୍ମପୁତୋ ଭବତି । ସ ବାୟୁପୁତୋ ଭବତି ।
ସ ଆଦିତ୍ୟପୁତୋ ଭବତି । ସ ବ୍ରହ୍ମପୁତୋ ଭବତି । ସ ବିଷ୍ଣୁପୁତୋ ଭବତି ।
ସ ରୁଦ୍ରପୁତୋ ଭବତି । ସ ସର୍ବେଷୁ ତୀର୍ଥେଷୁ ସ୍ନାତୋ ଭବତି ।
ସ ସର୍ବେଷୁ ବେଦେଷ୍ଠଧୀତୋ ଭବତି । ସ ସର୍ବବେଦବ୍ରତଚର୍ଯ୍ୟାସୁ ଚରିତୋ ଭବତି ।
ତେନେତିହାସପୁରାଣାନାଂ ରୁଦ୍ରାଣାଂ ଶତସହସ୍ରାଣି ଜପ୍ତାନି ଫଳାନି ଭବନ୍ତି ।
ପ୍ରଣବାନାମୟୁତଂ ଜପ୍ତଂ ଭବତି । ଦଶ ପୂର୍ବାନ୍-ଦଶୋତ୍ତରାନ୍ ପୁନାତି ।
ସ ପଞ୍ଜିପାବନୋ ଭବତି । ସ ମହାନ୍ ଭବତି ।
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାସୁରାପାନସ୍ପର୍ଶସ୍ତେୟଗୁରୁତଲ୍ଲଗମନତତ୍ତ୍ଵଂ ଯୋଗିପାତକେଭ୍ୟଃ ପୁତୋ ଭବତି ।
ତଦ୍ଵିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ ସଦା ପଶ୍ୟନ୍ତି ସୁରୟଃ । ଦିବୀବ ଚକ୍ଷୁରାତତମ୍ ॥
ତଦ୍ଵିପ୍ରାସୋ ବିପନ୍ୟବୋ ଜାଗୃବାଂସଃ ସମିକ୍ଷତେ । ବିଷ୍ଣୋର୍ଯପୁରମଂ ପଦମ୍ ॥
ଓଁ ସତ୍ୟମିଦୁ୍ୟପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ପୈଙ୍ଗଲୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥

